

Szerszámok és készülékek

2018. november 22. 8⁰⁰-11¹⁵

Fúrás és technologizálása

Dr. Kozsely Gábor

MI A FÚRÁS?

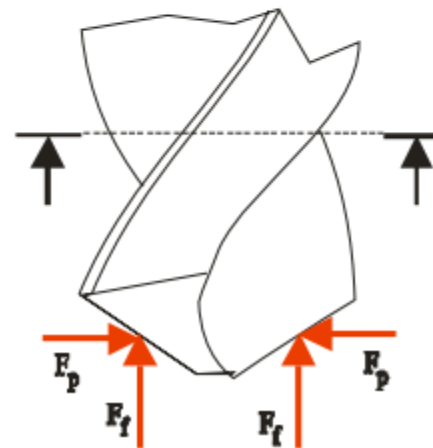
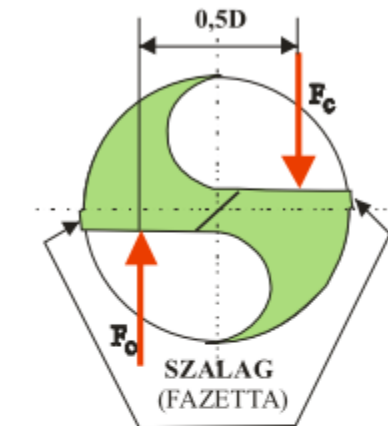
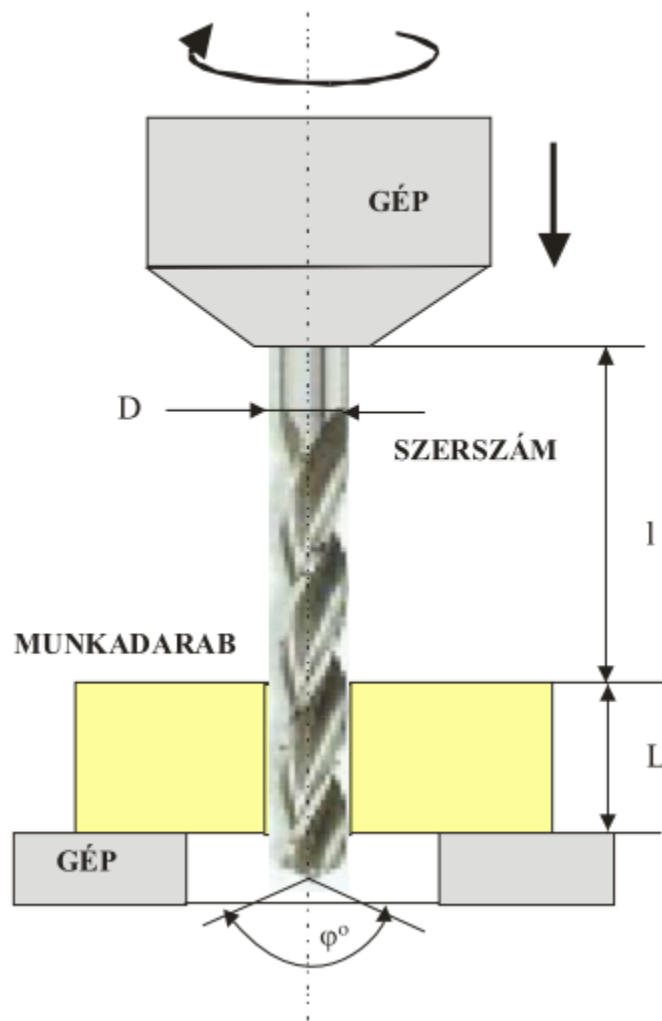
Azt a **forgácsoló megmunkálási** eljárást értjük, amellyel **kör alakú lyukakat** (furatokat) készítünk.

A furatok többek között **tengelyek, csapok, csapszögek, dugattyúk, szegecsek, csavarok, illesztőszögek** stb. elhelyezkedésre alkalmasak.

A belső menet részére először maglyukat fúrunk, amelybe a menetet menetfúróval vágjuk bele.

A nem átmenő furatokat zsákfuratnak nevezik.

MUNKATÉR

ELŐTOLÁS

A fúrószerszámmal fúrás közben **be kell hatolni az anyagba**. A behatoláshoz a szerszámot rá kell nyomni az anyagra. Ehhez meghatározott állandó erőre van szükség. Ezt a **tengelyirányú erőt előtolási erőnek** nevezzük.

A fúró behatolása az anyagba **meghatározott tengelyirányú nyomás** és **sebesség** mellett mehet végbe. Ezt a tengelyirányú sebességet **előtolási sebességnek** nevezzük. Fúráskor az **előtolást mm/fordulatban** adják meg

Az előtoló mozgást – szerszámtengely szerinti egyenes vonalú mozgást – az alkalmazott szerszámgéptől függően végezheti a szerszám is és a munkadarab is.

ÉLETTARTAM

A csigafúró főélei a **legnagyobb forgácsoló sebesség helyén** - a szalaggal való találkozási pontokon - kopnak erősebben. Ezt a kopásformát **sarokkopás**nak nevezzük.

Rideg anyagok (pl. öntöttvas) fúrásakor ez a jellemző, viszont acélok fúrásakor emellett **hátkopás** is tapasztalható.

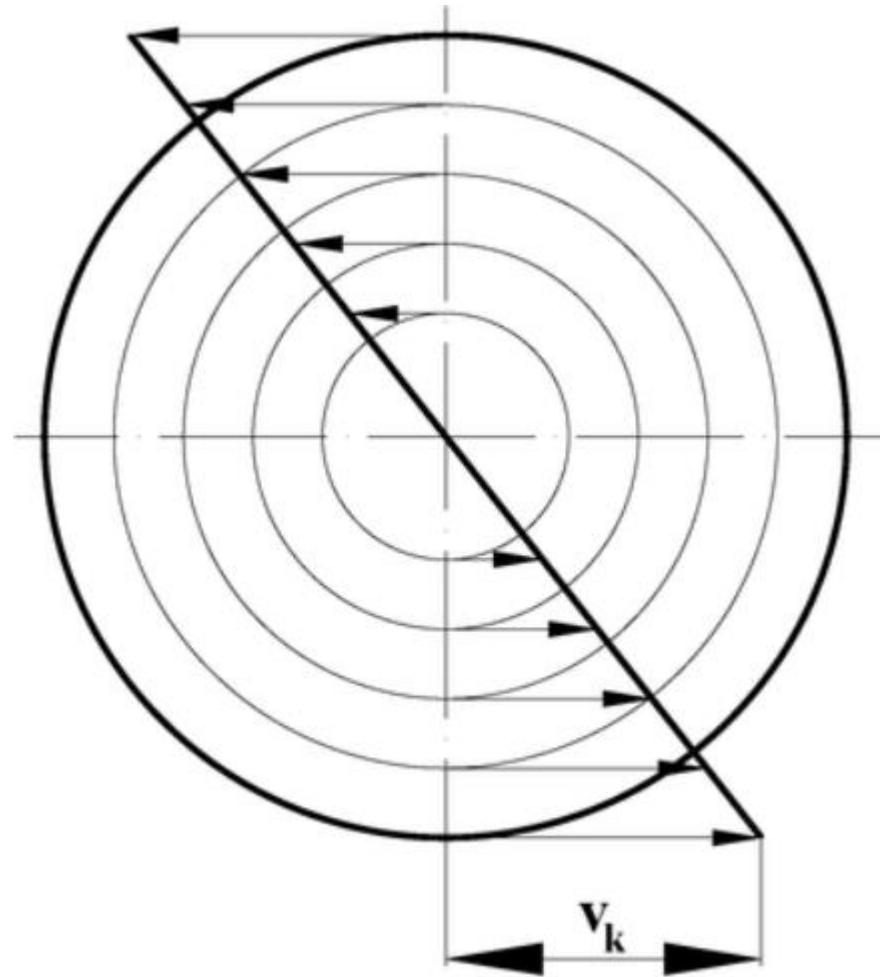
A csigafúró éltartamát a **többi forgácsoló szerszámhoz hasonlóan percekben** értelmezzük (3-240 perc), de szokás kifejezni az éltartamot az **egy élezéssel fúrható furathosszal és az éltartamhosszal** is. Az éltartamhossz adott anyag, adott előtolás és hűtés mellett jelentősen függ a fúró átmérőjétől és a furat mélységétől.

ÉLETTARTAM

A szerszámkopás ugyanazon szerszámacélra, ugyanazon megmunkálandó anyagra és egyazon forgácsolósebesség mellett mindig ugyanannyi idő elmúltával következik be. Ezt az időt a szerszám éltartamának nevezzük.

FORGÁCSOLÓSEBESSÉG

Fúróknál forgácsoló-
sebességen a **fúró**
kerülete egy pontj-
ának kerületi sebes-
ségét értjük.

FÚRÁSI MŰVELETEK

A furatmegmunkálás csoportosítási szempontjai:

A forgácsolt felületek általában **belső henger- vagy kúppalást, sík-, illetve ezekből összetett általános forgásfelületek.**

Több fajta furatmegmunkálás létezik. Ezeket a változatokat a **furat kiindulási állapota** (tömör, előfúrt), a **furat alakja** (hengeres, lépcsős, kúpos), a szerszám jellege (csigafúrós, sülylesztő, dörzsár, fúrórúd), esetenként a **pontossági követelmények** különböztetik meg egymástól. Ezek alapján megkülönböztetünk **központfúrást, telibe fúrást, felfúrást, hengeres sülylesztést, csúcssülylesztést, vezetőcsapos sülylesztést, dörzsölést és fúrórudas bővítést.**

FÚRÁSI MŰVELETEK

A központfúrók **központosító furatok** (csúcsfuratok, csúcsfészkek) elkészítésére valók. Mivel befogásuk **rövid kinyúlású és merev, ezért elsősorban csigafúró számára kezdő furat fúrására használják**, illetve a tengelyek végébe a csúcsokkal történő megtámasztáshoz csúcsfészkek megmunkálására. Kúpszögük leginkább 60° -os, a védőkúp megakadályozza a munkadarabon lévő 60° -os központosító kúp szélének ütdésektől való megsérülését.

FÚRÁSI MŰVELETEK

Telibefúrás esetén a szerszámmal egy megmunkálatlan munkadarabot fúrunk. Ebből adódóan a **fővágóél teljes hosszában dolgozik**, így célszerű **szakaszosan fúrni**. Ennek következtében a szerszámnak lesz ideje **lehűlni**, és a **forgács sem feszíti a szerszám vágóéleit** (szabadon távozik). A forgó **főmozgást általában a szerszám végzi**. A **fogásvétel telibefúrás esetén a fúró átmérőjének a fele**.

Felfúrás esetén egy előre **kifúrt munkadarabot bővítünk**. A **fogásmélységet a szerszám átmérője és az előrefúrt furat átmérőjének különbsége** adja. A felfúráshoz előzetesen elkészített furat átmérője a süllyesztendő furat átmérőjének 70%-ánál nagyobb legyen.

CSIGAFÚRÓ

A legfontosabb és leggyakrabban alkalmazott fúroszszámok.

Csigafúrókat **0,2...100 mm** átmérőhatárok között gyártanak, de **tömör anyagba fúrva csak mintegy 25 mm-ig célszerű**, mivel **olyan nagy mérvű a tömör furat készítésénél a fúró tengely irányú terhelése, hogy a szerszám, illetve a gép túlméretezett kellene.**

A nagy méretű csigafúrók furatbővítéshez használatosak. A **csigafúró átmérőjének tűrése h8**. A szerszámtest 1:1000 arányban csökkenően kúpos, hogy ne szoruljon a furatba. Általában **gyorsacélból készül**, de kapható **forrasztott keményfém forgácsoló résszel** is (pl. vasbetonok ütve fúrásához csak a keményfém fúró alkalmas).

CSIGAFÚRÓ

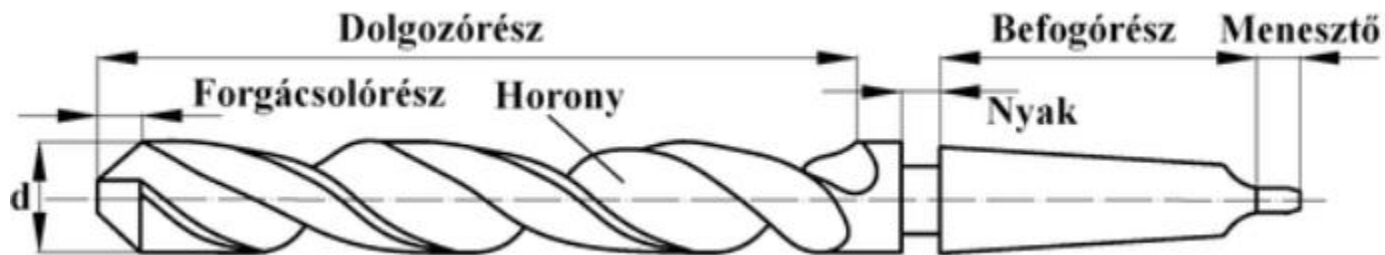
A legfontosabb és leggyakrabban alkalmazott fúroszszámok.

Csigafúrókat **0,2...100 mm** átmérőhatárok között gyártanak, de **tömör anyagba fúrva csak mintegy 25 mm-ig célszerű**, mivel **olyan nagy mérvű a tömör furat készítésénél a fúró tengely irányú terhelése, hogy a szerszám, illetve a gép túlméretezett kellene.**

A nagy méretű csigafúrók furatbővítéshez használatosak. A **csigafúró átmérőjének tűrése h8**. A szerszámtest 1:1000 arányban csökkenően kúpos, hogy ne szoruljon a furatba. Általában **gyorsacélból készül**, de kapható **forrasztott keményfém forgácsoló résszel** is (pl. vasbetonok ütve fúrásához csak a keményfém fúró alkalmas).

CSIGAFÚRÓK JELLEMZŐ GEOMETRIÁJA

A csigafúró kétélű, határozott geometriájú szerszám.
A két főél a keresztél köti össze, a keresztél homlokszöge negatív – kb. (-60° -os) – ezért a forgácsolási körülmények a keresztél mentén igen kedvezőtlenek. Az élgeomteriat alapvetően meghatározó homlok- és hátszög nagysága a főél mentén nem állandó.

A FÚRÁS SZERSZÁMAI

Fúrók

Süllyesztők

Központfúrók

A FÚRÁS SZERSZÁMAI

Dörzsárak

GÉPEK

Asztali fúrógép

Oszlop fúrógép

GÉPEK

Konzol fúrógép

Fúró központ

A FURÁS TECHNOLÓGIAI PARAMÉTEREI

A **fogásvételi mozgás** az a mozgás, amellyel a leválasztandó anyagréteg vastagságát beállítjuk, eredménye a fogásmélység.

A fogásmélység **telibefúrás** illetve **felfúrás** és süllyesztés esetén **különböző képletekkel számolnak**. A két képletet egyesíteni lehet:
$$a = \frac{D - d}{2}$$

D pedig a fúráshoz vagy süllyesztéshez használt fúró átmérője, d a már meglévő furat átmérője.

A fogásmélység telibefúrás esetén a fúró átmérőjének a fele, míg felfúrás vagy süllyesztés esetén a felfúró szerszám és a meglévő furat átmérőjének a különbségének a fele.

ELŐTOLÁS FÚRÁSNÁL

Az **f előtolásnak** a fúró kihajlási szilárdsága szab határt. A megengedett előtolási értékek – többek között – a fúró átmérőjétől és a munkadarab minőségétől is függnek. Ezek az értékek táblázatban találhatóak. A **z élű** csigafúró esetén:

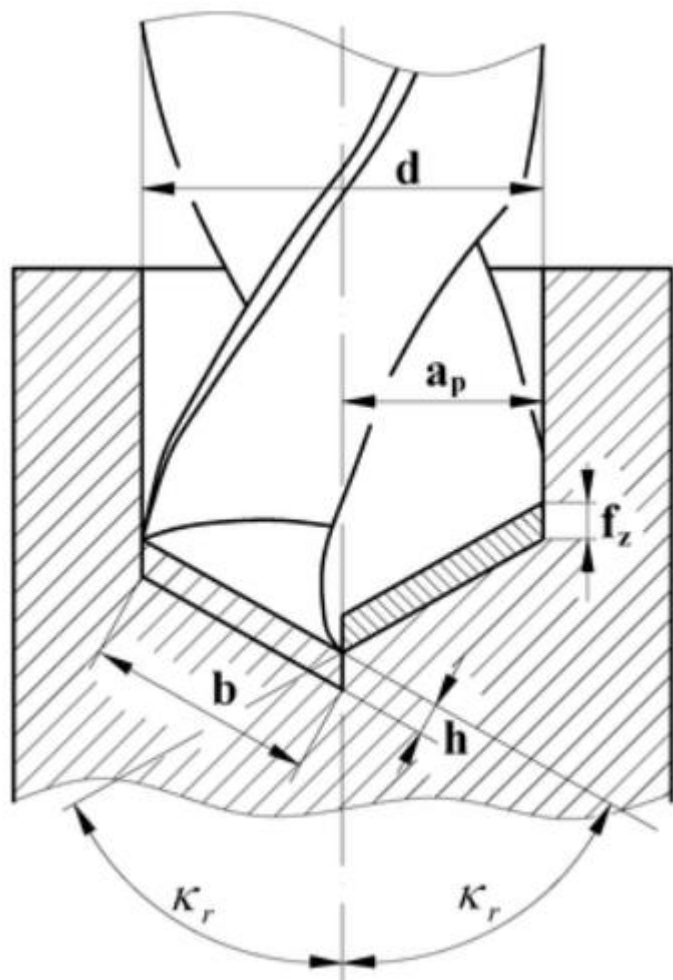
$$f_z = \frac{f}{z}$$

ANYAG	Rm [N/mm ²]	ATMÉRŐ	SEBESSÉG Vc [m/min]	ELŐTOLÁS f [mm/ford.]
ACÉL	500 ig	1÷10	25÷35	0,05÷0,18
	500 ig	10÷25	35÷45	0,18÷0,25
	500÷700	1÷10	25÷30	0,05÷0,18
	500÷700	10÷25	24÷40	0,18÷0,25
	800÷900	1÷10	15÷28	0,03÷0,12
	800÷900	10÷25	15÷28	0,12÷0,25
ÖNTÖTTVAS	200 ig	1÷10	20÷35	0,025÷0,27
	200 ig	10÷25	20÷35	0,27÷0,45
	200 ÷	1÷10	15÷25	0,01÷0,17
	200 ÷	10÷25	15÷25	0,17÷0,3

ELŐTOLÁS FÚRÁSNÁL

MUNKADARAB	R_m (N/mm ²)	HB	C_m	C_F	X	X_1	Y	Y_1
ÖTVÖZETLEN ACÉLOK	450		240	570	2	1	0,8	0,9
	550		275	660				
	650		310	760				
	750		345	840				
ÖTVÖZÖTT ACÉL	650		345	840				
	750		380	940				
	850		420	1030				
ÖNTÖTVAS		170	215	580	1,9	1	0,8	0,8
		190	235	625				
		210	250	665				
BRONZ, Al		100-140	122	315	1,6	1	0,7	0,7

FORGÁCS KERESZTMETSZET

Közepes forgácsvastagság:

$$h = f_z \cdot \sin \kappa_z$$

Forgácsszélesség:

$$b = \frac{a}{\sin \kappa_z} = \frac{D}{2 \cdot \sin \kappa_z}$$

Egy élre jutó forgácskeresztmetszet:

$$A = h \cdot b = f_z \cdot \frac{D}{2} = f_z \cdot a$$

FORGÁCSOLÁSI SEBESSÉG

$$k = \frac{k_{c11}}{h^m} \quad Ck_{c11} -$$

m – kitevő

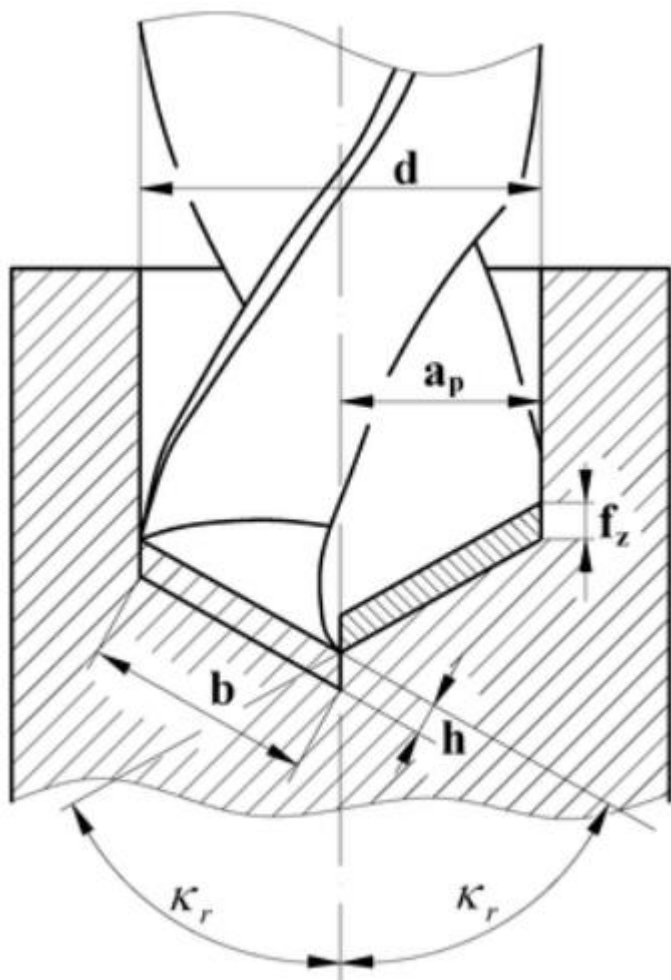
MUNKADARAB	R _m [N/mm ²]	HB	C _v	x ₀	y ₀	m
ÖTVÖZETLEN ACÉLOK	450		11,1	0,4	0,5	0,2
	550		9,3	0,4	0,5	0,2
	650		8	0,4	0,5	0,2
	750		7,1	0,4	0,5	0,2
ÖTVÖZÖTT ACÉL	650		6,3	0,4	0,5	0,2
	750		5,6	0,4	0,5	0,2
	850		5	0,4	0,5	0,2
	950		4,5	0,4	0,5	0,2
ÖNTÖTVAS		170	14,4	0,25	0,4	0,125
		190	12,2	0,25	0,4	0,125
		210	10,5	0,25	0,4	0,125
BRONZ		100-140	23,4	0,25	0,55	0,125
ALUMINIUM	300		48,6	0,25	0,55	0,12

EGY ÉLRE JUTÓ FORGÁCSE RŐ

$$k = \frac{k_{c11}}{h^m} \quad \begin{array}{l} k_{c11} - \text{a fajlagos forgácsolóerő főértéke} \\ m - \text{kitevő} \end{array}$$

ANYAG	m	k_{c1-1} N/mm ²	ANYAG	m	k_{c1-1} N/mm ²
S235JR	0,34	1610	34CrNiMo6	0,2	1725
E360	0,3	1960	42CrMo4	0,24	1950
C15	0,28	1590	50CrV4	0,25	1885
C35	0,29	1570	55NiCrMoV6	0,24	1795
C45E (Ck45)	0,25	1765	X5NiCrTi26 15	0,27	1975
15CrMo5	0,23	1755	GG-25	0,26	1140
15CrNi6	0,24	1580	Meehanite	0,26	1245
16MnCr5	0,27	1680	GS-45	0,17	1570
18CrNi6	0,24	1710	GS-52	0,17	1750
20MnCr5	0,25	1580	G-AlSi	0,27	450
30CrNiMo8	0,22	1695	G-AlMg5	0,16	445
34CrMo4	0,23	1760	GK-MgAl9	0,34	235

FORGÁCS KERESZTMETSZET

Közepes forgácsvastagság:

$$h = f_z \cdot \sin \kappa_z$$

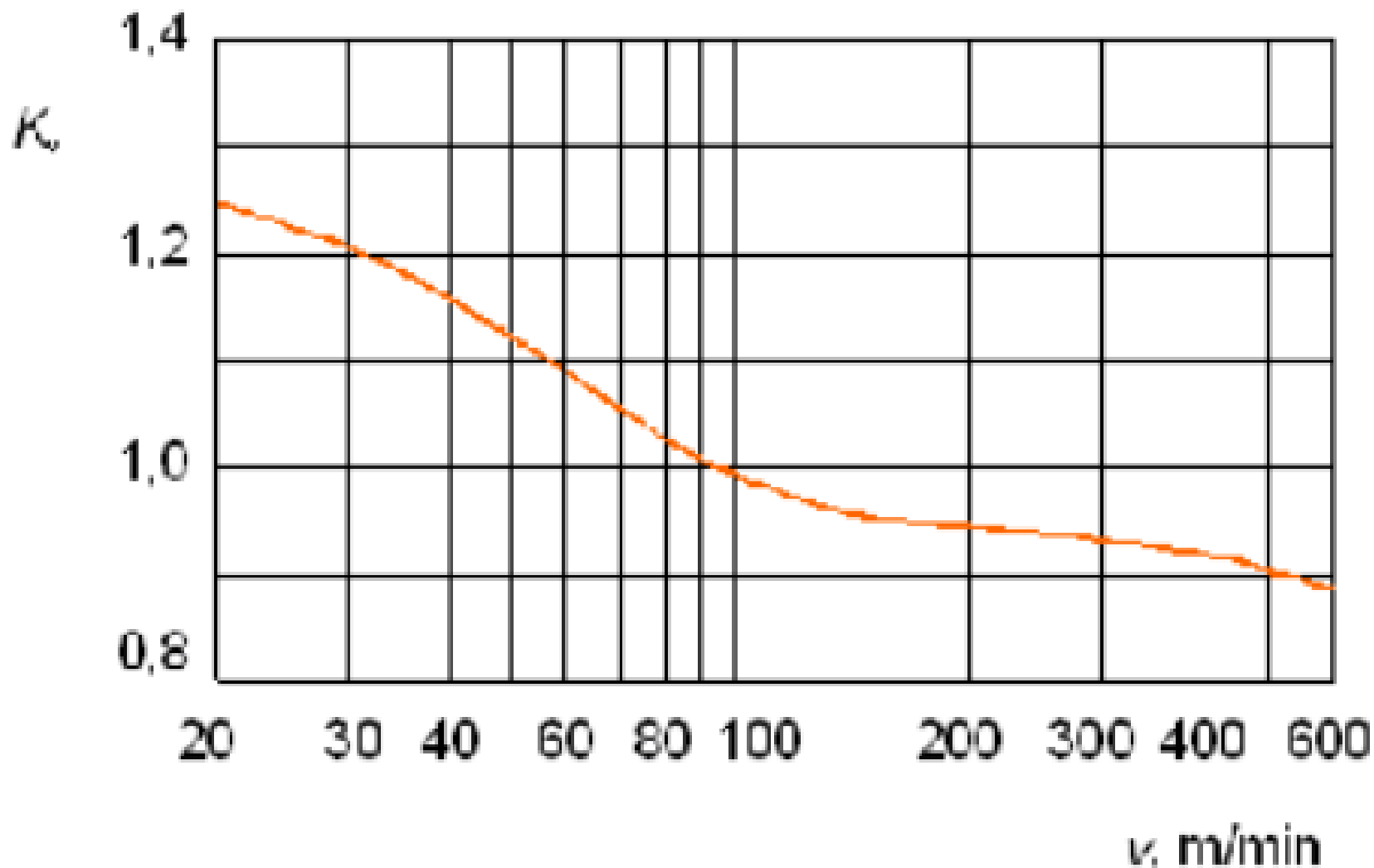
Forgácsszélesség:

$$b = \frac{a}{\sin \kappa_z} = \frac{D}{2 \cdot \sin \kappa_z}$$

Egy élre jutó forgácskeresztmetszet:

$$A = h \cdot b = f_z \cdot \frac{D}{2}$$

FORGÁCS KERESZTMETSZET

KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ FIGYELMÜKET!

Kérdéseikre szívesen válaszolok.

2018. november 22. 8⁰⁰- 11²⁰

Fúrás és technologizálása

Dr. Kozsely Gábor

kozsgy@uniduna.hu